

11. Polievikova O.B. (2018). Lihvodydaktychna pidhotovka maibutnikh vykhovateliv: sutnist, tradytsii ta innovatsii. [Linguistics training of future educators: essence, traditions and innovations]. *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti kadrovoho potentsialu doshkilnoi ta pochatkovoї osvity u systemi transformatsiinykh protsesiv. – Formation of professional competence of personnel potential of preschool and primary education in the system of transformation processes*. Kherson: Vydavnytstvo KhNTU (pp. 134–155). [in Ukrainian].
12. Polievikova O.B. (2014). Lihvodydaktychni problemy zabezpechennia nastupnosti movnoi osvity ditei: istorychnyi kontekst. [Linguistic problems of continuing language education of children: a historical context]. *Pedahohichni nauky. – Pedagogical sciences*. Kherson, Vypusk 65. 40-48. [in Ukrainian].
13. Publichna lektsiia dlia vchyteliv-slovesnykiv. [Public lecture for vocabulary teachers]. Personalnyi sait Serhiia Omelchuka. [Personal site of Sergiy Omelchuk]. Retrieved from <http://omelchuk.ks.ua/uk/2019/11/09/publichna-lektsiia-dlia-vchyteliv-slovesn/>. (data zvernennia: 18.01.2020). [in Ukrainian].
14. Studenikina V. P. (2013). Rozvytok metodychnoi kompetentnosti vchyteliv ukrainskoi movy v systemi pidvyshchennia kvalifikatsii. [Development of methodological competence of Ukrainian language teachers in the system of professional development]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv : NAPN Ukrainy, In-t vyshchoi osvity. [in Ukrainian].
15. Tialleva I. O. (2008). Formuvannia hotovnosti vchyteliv inozemnoi movy do tvorchoi samorealizatsii v profesiinii diialnosti v systemi pislidiplomnoi osvity. [Forming of Foreign Language Teachers' Preparedness to Creative Self-Realization in Professional Sphere in the System of Postgraduate Teachers' Training]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv : Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Un-t menezhmentu osvity» APN Ukrainy. [in Ukrainian].

Tsiupak I. M. Formation of professional skills of philology teachers in the context of life education

The author analyzes scientific research on the formation of professional skills of philological teachers in the context of life-long education in Ukraine. It has been found out that modernization is affecting all branches of education, without neglecting continuous education, the priority of which is the unification of humanity based on values and goals. Continuity in education appears as the idea of learning, the principle and quality of the educational process, a certain condition for becoming a person.

The linguistic and didactic problem is revealed in researches of scientists in different directions: language teaching in preschool institution, preparation of children for literacy, speech preparation of children in school, language teaching in secondary schools and others. Development of the education system at all levels, language policy, changes in the spelling of the modern Ukrainian language, innovations in the study and learning of languages, the emergence of relevance in the study of foreign languages, etc., require the improvement of professional skills and continuous training of teachers of philological disciplines.

The stage of development of the system of professional development of teachers of philological disciplines in Ukraine is characterized by educational innovations aimed at preserving the achievements of the past and at the same time modernizing the education system in accordance with the requirements of time, the latest achievements of science, culture and social practice. The tendencies of modernization of professional development of teachers of philological disciplines in Ukraine, taking into account the transformations of the pedagogical process and requests of the society are: improvement of curricula and programs of professional development; improving information support; the transnational nature of the international mobility of teachers, teachers and students; intercultural orientation of life-long education courses in connection with the needs of a growing personality.

Key words: professional development, continuing education, lifelong learning, philology teachers, vocabulary teachers, philological disciplines, Ukraine.

УДК 378.147.091.33-027.22:373.3(477)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.55>

Ченурна С. П.

ДІАГНОСТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Сьогодні актуальним питанням педагогічної науки є формування висококваліфікованого спеціаліста, який в достатній мірі володіє професійними компетентностями та вміє творчо і креативно застосовувати здобуті знання в закладі вищої освіти в процесі майбутньої професійної діяльності. Тому, одним з пріоритетних завдань вузів України є підвищення практичної підготовки студентів, яка реалізується під час педагогічних практик.

Педагогічна практика – обов'язкова практична складова освітнього процесу університетів, яка забезпечує взаємозв'язок теорії та практики, оскільки під час професійної діяльності майбутнього вчителя початкової школи відбувається інтеграція теоретичних знань та практичних навичок і умінь студентів, що є провідним на шляху оволодіння професійною компетентністю.

Враховуючи вищесказане, у статті нами розглянуто особливості професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Проаналізовано сучасний стан практичної підготовки майбутніх педагогів у провідних вузах України. З метою визначення сучасного стану практичної підготовки здобувачів вищої освіти за педагогічними спеціальностями здійснено характеристику нормативних документів, які регламентують роботу педагогічних факультетів (освітньо-професійні програми та навчальні плани галузі знань 01 Освіта спеціальності 013 Початкова освіта).

У статті визначено види педагогічних практик провідних вузів України. Уточнено особливості організації та проведення педагогічної практики. Охарактеризовано інформаційно-комунікаційне забезпечення педагогічної практи-

ки, яке сприяє організації професійної самопідготовки студентів педагогічних спеціальностей в процесі практичної діяльності.

Здійснено співвідношення погодинного навантаження аудиторних занять та самостійної роботи студентів в порівнянні з педагогічною практикою. Окреслено перспективи розвитку педагогічної практики у зв'язку з реформами вищої освіти України.

Ключові слова: професійна підготовка, професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи, педагогічна практика, практична підготовка, професійні компетентності, освітньо-кваліфікаційна характеристика, інформаційно-комунікаційне забезпечення, професійна самопідготовка.

В рамках модернізації освітньої сфери України та впровадження європейського досвіду в освітній процес закладів вищої школи, створення моделі випускника, який володіє професійними компетентностями на високому рівні, особливо загострюється питання практичної підготовки майбутніх фахівців.

Організація педагогічної практики протягом багатьох років є актуальною та дискусійною проблемою педагогічної освіти і об'єктом постійної критики за примітивізм, формалізм, ігнорування наукових підходів до її організації. Пропозиції щодо оптимізації практичної підготовки здобувачів вищої освіти, зводяться лише до узагальнення досвіду окремого закладу освіти.

Аналіз наукової та психолого-педагогічної літератури й останніх дисертаційних досліджень з питання практичної підготовки студентів свідчать, що ця проблематика є актуальною в сучасних умовах розвитку освітнього середовища України. Історичну ретроспективу розвитку педагогічної практики, як невід'ємної складової процесу професійної підготовки студентів, її функції, мету, завдання та роль в процесі підготовки майбутніх фахівців досліджувалися в роботах О. Абдуліної, Є. Богославської, Л. Кацова, О. Мельник, С. Науменко, А. Щербаква. Питання організації та проведення педагогічних практик в освітньому процесі закладу вищої освіти займалися такі видатні науковці, як Є. Белозерцева, В. Бриліна, Н. Горобаха, Є. Ільїна, І. Найд'юнов, Т. Поніманська, А. Сидоренко, та ін.

Мета статті – здійснити аналіз системи практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи у провідних закладах вищої освіти України.

Педагогічна практика є невід'ємною частиною освітнього процесу закладів вищої освіти, де студенти-практиканти використовують теоретичні знання здобуті на аудиторних заняттях, вправляють навички майбутньої професійної діяльності, набувають практичного досвіду, проявляють творчі та креативні уміння в організації учнівського колективу в реальному освітньому процесі початкової школи в ролі учителя й класного керівника.

В «Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018 р.) особливу увагу надається питанню розширення практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи [4]. Стратегічним завданням підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності є проведення безперервної педагогічної практики.

Для виконання цього завдання «Концепцією розвитку педагогічної освіти» наголошується, що «обсяг практичної підготовки має складати не менше 30 кредитів ЄКТС у межах обов'язкової частини бакалаврських програм і не менше 30 кредитів (включно з магістерським дослідженням) у межах обов'язкової частини магістерських програм [4]. Обсяг практичної підготовки здобувачів вищої освіти може бути збільшено, якщо вони проходять навчання за програмами дуальної освіти.

Професійна підготовка майбутніх педагогічних працівників здійснюється майже в 125 вузах України, з яких 53 заклади готують здобувачів вищої освіти за спеціальністю «013 Початкова освіта». Серед них, згідно консолідованого рейтингу кращих педагогічних вузів України, який розміщено в інформаційному ресурсі «Освіта.уа», лідерами є: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Враховуючи вищесказане, з метою розгляду особливостей практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи у закладах вищої освіти України нами було обрано п'ять університетів: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Львівський національний університет імені Івана Франка, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Київський університет імені Бориса Грінченка, Херсонський державний університет.

Згідно з освітньо-кваліфікаційною характеристикою навчальне навантаження за педагогічними спеціальностями за кваліфікаційним рівнем «бакалавр» на базі повної загальної середньої освіти з терміном навчання 11 (або 12) років становить 240 кредитів ЄКТС. 70 % обсягу освітньої програми підготовки майбутнього вчителя початкової школи повинно бути спрямовано на формування загальних та базових (фахових) компетентностей, а мінімальний обсяг практичної підготовки повинен становити не менше 15 % [3].

Аналіз нормативних документів, що регламентують організацію освітнього процесу факультету педагогіки та психології в *Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова*, а саме: навчальний план спеціальності 013 Початкова освіта [5]; освітньо-професійна програма «Початкова освіта та дошкільна освіта» зі спеціальності 013 Початкова освіта [6] освітньо-кваліфікаційна характеристика підготовки бакалаврів за педагогічними спеціальностями галузі знань 01 Освіта спеціальності 013 Початкова освіта [3],

свідчить, що серед тенденцій в університеті спостерігається зменшення нормативних дисциплін за рахунок їх укрупнення, збільшення кількості годин самостійної роботи, надання можливості студентам вивчати фахові дисципліни іноземною мовою.

На вивчення нормативної частина навчального плану відводиться 119 кредитів ЄКТС що становить 49,5 %, в той час як вибіркова частина займає 88 кредитів ЄКТС, що становить 36,7 %. Співвідношення аудиторної роботи до самостійної складає 53 % до 47 %.

В результаті дослідження навчального плану спеціальності 013 Початкова освіта, ми визначили, що на проходження педагогічних практик відводиться 24 кредити ЄКТС, що становить 720 годин. Практична підготовка майбутніх вчителів початкової школи факультету педагогіки та психології починається вже з 1 року навчання. В другому семестрі студенти проходять пасивну культурологічну практику, яка є позакредитною. В третьому семестрі другого року навчання студенти проходять навчальну (польову) практику на яку відведено 1,5 кредити ЄКТС, що становить 45 год. та пропедевтичну (безвідривну) практику на яку відводиться 7,5 кредити ЄКТС, що становить 225 годин.

Виробнича педагогічна практика майбутніх вчителів початкової школи в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова починається з третього року навчання (6 семестр), на яку відводиться 6 кредитів ЄКТС, що становить 180 год. Виробнича педагогічна практика продовжується й на четвертому курсі навчання в 7 семестрі – 9 кредитів ЄКТС, що становить 270 год.

З метою сприяння формуванню навичок самостійно організувати власний навчальний процес студенти забезпечені можливістю відкритого доступу до процесу навчання через викладені анотації на сайті університету, завдань для самостійної роботи та запровадження інтерактивної консультації студентів.

Аналіз освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки бакалавра за спеціальністю 013 Початкова освіта, що регламентують організацію освітнього процесу факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної *Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*, засвідчили, що цикл професійної та практичної підготовки займає найбільшу частку навчального плану кваліфікаційного рівня «бакалавр», що сприяє посиленню практичної спрямованості навчання та формуванню професійної готовності студентів – 176 кредитів ЄКТС (5280 годин) [7]. З них 26 кредитів ЄКТС, тобто 780 годин відводиться на практичну підготовку майбутніх вчителів початкової школи.

На професійну та практичну підготовку здобувачів вищої освіти кваліфікаційного рівня «магістр» відводиться 48 кредитів ЄКТС (1440 год.), з них для педагогічної практики відведено 9 кредитів ЄКТС, що становить 270 годин. Це засвідчує, що велика увага приділяється на факультеті організації та проведенню практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи.

Педагогічна практика на факультеті є неперервною протягом усього періоду навчання студентів у ЗВО. Практична підготовка майбутніх вчителів початкової школи здійснюється починаючи з другого року навчання, майбутній фахівець проходить один-два заздалегідь запланованих види практичної підготовки. Тривалість кожного виду практики збільшується з року в рік, у зв'язку з ускладненням завдань, які постають перед майбутнім педагогом з метою поступової та систематичної підготовки їх до самостійної професійної педагогічної діяльності.

Практична підготовка майбутніх вчителів початкової школи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського включає наступні види педагогічних практик, які окреслено в Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

**Види педагогічних практик
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського**

Спеціальність 013 Початкова освіта РВО «бакалавр»			
Вид практики	Семестр	Кредити ЄКТС	Години
Навчальна (психолого-педагогічна) практика	III, IV, V	6	180
Польова практика	IV	1	30
Практика в літніх оздоровчих таборах: – інструктивно-методична; – позашкільна.	VI	4	120
Педагогічна практика в ЗОШ I ступеня	VI	15	450
Педагогічна практика в ЗОШ I ступеня зі спеціалізації: психологія, мистецтво, дошкільна освіта	VII		
Педагогічна практика в ЗОШ I ступеня	VIII		
Спеціальність 013 Початкова освіта РВО «магістр»			
Науково-дослідна практика		2	60
Асистентська практика		3	90
Педагогічна практика в загальноосвітніх навчальних закладах		4	120

Перед проведенням кожного виду педагогічної практики факультету передусе організаційна робота зі студентами, яка проводиться з метою ознайомлення практикантів з завданнями практики, видами та формами роботи, а також критеріями оцінювання. Керівником практик факультету перед початком кожної практики проводяться настановчі конференції [10].

Підготовка майбутніх вчителів початкової школи в *Київському університеті імені Бориса Грінченка* здійснюється в межах освітньої діяльності педагогічного інституту. В результаті вивчення освітньо-професійної програми професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи за кваліфікаційним рівнем «бакалавр» спеціальності 013 Початкова освіта [9] та навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою даного університету, ми визначили: на проходження педагогічної практики майбутніми вчителями початкової школи загалом відводиться 63 кредити ЄКТС, що становить 1890 годин. Хоча Київський університет імені Бориса Грінченка не є профільним педагогічним закладом вищої освіти, але з кількісної характеристики відведених годин на проведення практичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи видно, що велика увага в університеті відводиться організації та проведенню педагогічної практики майбутніх фахівців.

Аналіз навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти ступеня вищої освіти «бакалавр» показав, що педагогічна практика включає наступні види, які уточнено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Види педагогічних практик Київського університету імені Бориса Грінченка

013 Початкова освіта РВО «бакалавр»			
Вид практики	Семестр	Кредити ЄКТС	Години
Навчальна (психолого-педагогічна)	II	3	90
Навчальна (пропедевтична)	III, IV, V	9	270
Виробнича (навчально-методична / без відриву)	VI	12	360
Виробнича (навчально-методична)	VII, VIII	39	1170

З метою оптимізації формування навичок професійної самопідготовки та удосконалення умінь організувати власний навчальний процес студенти забезпечені можливістю відкритого доступу до процесу навчання через викладені графіки практик на сайті педагогічного інституту.

У *Львівському національному університеті імені Івана Франка* підготовка майбутніх вчителів початкової школи здійснюється на факультеті педагогічної освіти. Аналізуючи освітньо-професійну програму «Початкова освіта» підготовки бакалавра за спеціальністю 013 Початкова освіта [8] ми визначили, що на цикл загальної підготовки відведено 42 кредити ЄКТС, що становить 1260 год, в тому числі дисципліни вільного вибору студентів – 12 кредитів ЄКТС (360 годин); цикл дисциплін професійної підготовки – 198 кредитів ЄКТС, що складає 5940 год. На практичну підготовку студентів відведено 24 кредити ЄКТС, що становить 720 год.

На факультеті педагогічної освіти практична підготовка майбутнього вчителя початкової школи починається вже з першого року навчання. На факультеті діють наступні види педагогічної практики (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Види педагогічних практик Львівського національного університету імені Івана Франка

013 Початкова освіта РВО «бакалавр»			
Вид практики	Семестр	Кредити ЄКТС	Години
Навчальна (ознайомча) практика	II	3	90
Навчальна (польова) практика	IV	3	90
Навчальна (психолого-педагогічна) практика	VI	3	90
Педагогічна практика	VII	6	180
Виробнича практика	VIII	9	270

Досліджуючи інформаційно-комунікаційне забезпечення педагогічної практики Львівського національного університету імені Івана Франка та працюючи з сайтом даного закладу вищої освіти ми встановили, що студенти забезпечені можливістю відкритого доступу до методичних порад і зразків документів, що знадобляться при проходженні педагогічної практики. Також на сайті університету є посилання на графік проходження всіх видів практичної підготовки та блок презентаційних матеріалів:

- приклад студентського звіту про проходження педагогічної практики зі спеціалізації;
- приклад звітної презентації про проходження виробничої практики.

Таким чином, інформаційне забезпечення педагогічної практики даного університету сприяє оптимізації формування навичок професійної самопідготовки та удосконалення умінь організувати власний самостійний навчальний процес.

В Херсонському державному університеті професійна підготовка майбутніх вчителів початкової школи здійснюється на педагогічному факультеті. Аналіз освітньо-професійної програми з підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта засвідчує, що для практичної підготовки майбутніх фахівців на факультеті діє два види педагогічної практики навчальна (на яку відводиться 9 кредитів ЄКТС, що становить 270 годин) та виробнича педагогічна практика (9 кредитів ЄКТС, що складає 270 годин).

Практична підготовка майбутніх вчителів початкової школи Херсонського державного університету включає наступні види педагогічних практик, які окреслено на рис. 1.1

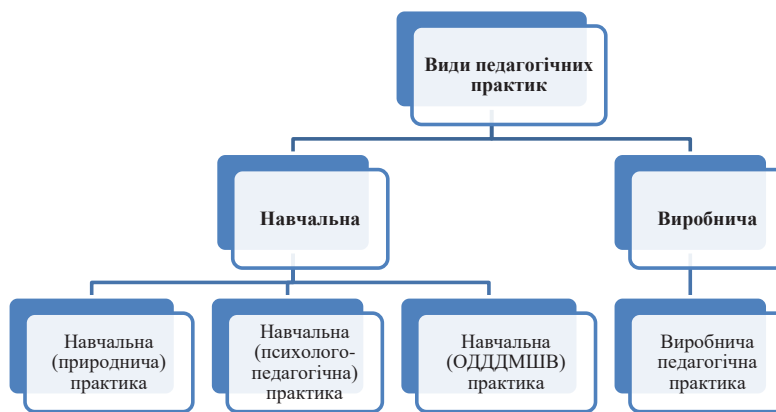

Рис. 1.1 Види педагогічних практик Херсонського державного університету педагогічного факультету

Практична підготовка студентів педагогічного факультету починається вже з першого року навчання. В другому семестрі студенти проходять *навчальну (природничу) практику* (авторська програма Борисенко Н. М., Бальоха А. С.) протягом 1 тижня на яку відводиться 1,5 кредити ЄКТС, що становить 45 годин. Ця практика є специфічною тим, що сприяє формуванню природознавчої компетентності майбутніх вчителів початкових класів. Предметом навчальної (природничої) практики є природниче та соціокультурне середовище, як умова формування природознавчої компетенції майбутніх педагогів. Основною метою цього виду практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи є закріплення та поглиблення теоретичних знань з циклу природничо-наукової підготовки; набуття поглиблених знань про флору та фауну міста Херсон; формування умінь та навичок краєзнавчої роботи; закріплення умінь та навичок студентів з формування природничої компетентності учнів [1; 2].

Навчальна (психолого-педагогічна) практика студентів здійснюється на другому та третьому курсах навчання. Ця практика має пасивний характер. Організовується такий вид навчальної практики на базах закладів загальної середньої освіти з якими керівництво факультету склало угоду про співпрацю. На другому курсі цей вид практики триває один тиждень.

Також студенти другого курсу проходять *навчальну (організація дозвілля дітей дошкільного та молодшого шкільного віку) практику*. Цей вид практичної підготовки серед студентів є найулюбленіший, тому що проходить на базі спортивно-оздоровчого табору «Буревісник». Студенти-практиканти перебувають на базі практики протягом одного тижня. Специфікою цієї практики є те, що студенти удосконалюють навички організації діяльності учнівського колективу. Практиканти беруть участь в таких цікавих формах роботи, як: квести, інсценування казок, організація КВК, танцювальні та пісенні конкурси; проявляють творчий підхід до представлення своєї спеціальності та спеціалізації. Ця практика також дуже цінна в процесі адаптації студентів до ЗВО та сприяє згуртуванню академічних груп.

Студенти четвертого курсу у восьмому семестрі проходять *виробничу педагогічну практику*, яка має активний характер та є завершальною в підготовці здобувачів вищої освіти. Практиканти беруть безпосередню участь в освітньому процесі початкової школи. Поглиблюють та удосконалюють свої професійні знання та навички. Основними формами роботи під час цієї практики є проведення уроків, виховних та організаційних заходів з учнями початкової школи та виконання функцій вчителя початкової школи. Ця практика проходить протягом шести тижнів, на неї, відповідно навчального плану, відводиться 9 кредитів ЄКТС, що становить 270 годин.

Перед проведенням кожного виду практичної підготовки на педагогічному факультеті Херсонського державного університету передують організаційна робота зі студентами, яка проводиться з метою ознайомлення практикантів з завданнями практики, видами та формами роботи, а також критеріями оцінювання. Керівником практик факультету перед початком кожної практики проводяться настановчі конференції.

Співвідношення кількості годин відведених на аудиторні заняття, самостійну роботу та педагогічну практику зі спеціальності 013 «Початкова освіта» досліджуваних п'яти університетів України, нами представлено у таблиці 1.4.

**Співвідношення навчального навантаження спеціальностей галузі знань 013 «Початкова освіта»
(на прикладі п'яти закладів вищої освіти України)**

№ п.п.	Назва закладу вищої освіти	Співвідношення погодинного навантаження					
		Аудиторні заняття		Самостійна робота		Педагогічна практика	
		год.	%	год.	%	год.	%
1.	Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова	2759	40 %	3451	50 %	720	10 %
2.	Львівський національний університет імені Івана Франка	3748	52 %	2732	38 %	720	10 %
3.	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	4500	62 %	1920	27 %	780	11 %
4.	Київський університет імені Бориса Грінченка	2198	32 %	2710	39 %	1890	29 %
5.	Херсонський державний університет	2880	41 %	3555	51 %	540	8 %

Як видно з таблиці 1.4. лідируючу позицію за кількістю годин практичної підготовки займають такі заклади вищої освіти, як: Київський університет імені Бориса Грінченка (29 %) та Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (11 %), в той час як кількість навчальних годин аудиторної роботи переважає в Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (62 %) та в Львівському національному університеті імені Івана Франка (52 %). Лідируючу позицію за кількістю годин відведених на самостійну підготовку студентів займає Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (50 %).

Отже, здійснивши аналіз професійної підготовки студентів в закладах вищої освіти України, ми визначили, що педагогічна практика студентів-бакалаврів вимагає високого рівня розвитку їх самостійності та є самостійною організованою діяльністю студентів. Тому, доцільною стає розробка керівником педагогічних практик та методистами програм самостійної роботи студентів з педагогічної практики, силабусів, що в перекладі з латинської означає каталог або перелік. Силабуси в закладах вищої освіти розглядаються як опис навчальної дисципліни.

Таким чином, аналіз системи практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи у п'яти університетах України свідчить про такі недоліки у організації освітнього процесу та практичної підготовки безпосередньо: вузька професійна спеціалізація; недостатня кількість годин самостійної роботи та практичної підготовки студентів; відсутність спецкурсів, що формують навички студентів самостійно отримувати нові знання та оволодіти вміннями здійснювати пошуку і аналіз професійно-важливої інформації; недостатнє інформаційно-комунікаційне забезпечення педагогічної практики студентів. Подальша перспектива розвитку практичної підготовки студентів закладів вищої освіти України полягає в розробці силабусів до програм кожного виду педагогічної практики.

Використана література:

1. Бальоха А. С. Навчальна (природнича) практика: методичні рекомендації для студентів спеціальностей 012 Дошкільна освіта, 013 Початкова освіта денної форми навчання. Херсон: ТОВ «Борисфен-про», 2017. 34 с.
2. Борисенко Н. М., Бальоха А. С. Збірка авторських програм з дисциплін природничого циклу кафедри природничо-математичних дисциплін та логопедії для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» спеціальності 013 Початкова освіта, 012 Дошкільна освіта денної та заочної форми навчання. Херсон: ТОВ «Борисфен-про». 55 с.
3. Галузевий стандарт вищої освіти: освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта професійна кваліфікація учитель початкової школи / Міністерства освіти і науки України; розроб.: Л. Я. Бірюк, О. Б. Будник, Н. В. Ігнатенко, В. В. Кизилова, Л. В. Коваль, О. О. Красовська, Р. М. Пріма, С. О. Скворцова, В. П. Шпак. Київ, 2016. URL: <http://preschool.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/pdf> (дата звернення: 15.01.2020).
4. Концепція розвитку педагогічної освіти від 16 липня 2018 року № 776. Київ, 2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-konserciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 15.01.2020).
5. Навчальний план підготовки бакалавра галузі знань 01 Освіта спеціальності 013 Початкова освіта факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Київ, 2018. URL: <https://fpp.npu.edu.ua/images/files> (дата звернення: 10.01.2020).
6. Освітньо-професійна програма «Початкова освіта та дошкільна освіта» зі спеціальності 013 Початкова освіта факультет педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Київ, 2018. URL: <https://fpp.npu.edu.ua/images/files> (дата звернення: 18.01.2020).
7. Освітньо-професійна програма «Початкова освіта» Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузь знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 013 Початкова освіта Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2018. URL: <http://vspu.edu.ua/content/img/education/task.pdf> (дата звернення: 18.01.2020).
8. Освітньо-професійна програма «Початкова освіта» підготовки бакалавра галузь знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 013 Початкова освіта Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів, 2018. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/academics/bachelor> (дата звернення: 25.01.2020).
9. Освітньо-професійна програма професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи за кваліфікаційним рівнем «бакалавр» галузь знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2018. URL: http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/pi/po_bak_opys-2018.pdf (дата звернення: 20.01.2020).

10. Педагогічна практика кафедри дошкільної та початкової освіти факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. URL:http://vspu.edu.ua/faculty/pochat/pochat_kafmetod/pochat_kafmetod_practice.php (дата звернення: 14.01.2020).

References:

- Balokha A.S. Navchalna (pryrodnycha) praktyka: metodychni rekomendatsii dlia studentiv spetsialnosti 012 Doshkilna osvita, 013 Pochatkova osvita dennoi formy navchannia [Educational (natural) practice: guidelines for students of specialties 012 Preschool education, 013 Elementary education full-time] / A.S.Balokha. Kherson: TOV «Borysfen-pro», 2017. 34 s [in Ukrainian].
- Borysenko N. M., Balokha A. S. Zbirka avtorskykh prohram z dystsyplin pryrodnychoho tsykladu kafedry pryrodnycho-matematychnykh dystsyplin ta lohopedii dlia zdobuvachiv stupenia vyshchoi osvity «bakalavr» spetsialnosti 013 Pochatkova osvita, 012 Doshkilna osvita dennoi ta zaochnoi formy navchannia [Collection of author's programs in natural cycle disciplines of the Department of Natural and Mathematical and Speech Therapy for Bachelors of Bachelor of Specialty 013 Elementary Education, 012 Preschool Full-time and Part-time Education] / Borysenko N. M., Balokha A.S. Kherson: TOV «Borysfen-pro». 55 s [in Ukrainian].
- Haluzevyi standart vyshchoi osvity: osvitno-profesii na prohrama pidhotovky bakalavra za spetsialnistiu 013 Pochatkova osvita haluzi znan 01 Osvita profesiina kvalifikatsiia uchytel pochatkovoi shkoly [Industry standard of higher education: bachelor's degree program in the specialty 013 Elementary education in the field of knowledge 01 Education professional qualification elementary school teacher] / Ministerstva osvity i nauky Ukrainy; rozrob.: L.Ia.Biriuk, O.B.Budnyk, N. V. Ihnatenko, V.V.Kyzylova, L.V.Koval, O.O.Krasovska, R.M.Prima, S.O.Skvortsova, V.P.Shpak. Kyiv, 2016 [in Ukrainian]. URL: <http://preschool.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/.pdf> (data zvernennia: 15.01.2020).
- Kontseptsiiia rozvytku pedahohichnoi osvity vid 16 lypnia 2018 roku № 776 [The concept of development of pedagogical education of July 16, 2018 № 776]. Kyiv, 2018 [in Ukrainian]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvytku-pedagogichnoi-osvity> (data zvernennia: 15.01.2020).
- Navchalnyi plan pidhotovky bakalavra haluzi znan 01 Osvita spetsialnosti 013 Pochatkova osvita fakultetu pedahohiky i psykholohii Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova [Curriculum for preparation of bachelor of knowledge 01 Education of specialty 013 Elementary education of the Faculty of Pedagogy and Psychology of the National Pedagogical University name dafter M.P. Drahomanov]. Kyiv, 2018 r [in Ukrainian]. URL:https://fpp.npu.edu.ua/images/files/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8%D1%96%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B8/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87_%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD_%D0%9F%D0%9E_%D0%94%D0%9E.pdf (data zvernennia: 10.01.2020).
- Osvitno-profesiina prohrama «Pochatkova osvita ta doshkilna osvita» zi spetsialnosti 013 Pochatkova osvita fakultet pedahohiky i psykholohii Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova [Educational and professional program«Elementary education and preschool education» in specialty 013 Elementary education Faculty of Pedagogy and Psychology of the National Pedagogical University namedafter MP Drahomanov]. Kyiv, 2018 r [in Ukrainian]. URL:https://fpp.npu.edu.ua/images/files/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D0%BF%D1%80%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8_%D1%96%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B8/%D0%9E%D0%9F_2_%D0%9F%D0%9E%D1%87%D0%94%D0%9E%D0%A8%D0%A9_1.pdf (data zvernennia: 18.01.2020).
- Osvitno-profesiina prohrama «Pochatkova osvita» Pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity haluz znan 01 Osvita/Pedahohika za spetsialnistiu 013 Pochatkova Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho [Educational and professional program«Elementary education» of the First (bachelor) level of higher education of the field of knowledge 01 Education / Pedagogy, specialty 013 Elementary Vinnitsa State Pedagogical University namedafter Mikhail Kotsyubynsky]. Vinnytsia, 2018 r [in Ukrainian]. URL:<http://vspu.edu.ua/content/img/education/task.pdf> (data zvernennia: 18.01.2020).
- Osvitno-profesiina prohrama «Pochatkova osvita» pidhotovky bakalavra haluz znan 01 Osvita/Pedahohika za spetsialnistiu 013 Pochatkova osvita Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka [Educational and professional program «Primary education» of Bachelor's degree in the field of knowledge 01 Education / Pedagogy in specialty 013 Primary ducation of Ivan Franko National University of Lviv]. Lviv, 2018 [in Ukrainian]. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/academics/bachelor> (data zvernennia: 25.01.2020).
- Osvitno-profesiina prohrama profesiinnoi pidhotovky maibutnykh vchyteliv pochatkovoi shkoly za kvalifikatsiinym rivnem «bakalavr» haluz znan 01 Osvita/Pedahohika spetsialnosti 013 Pochatkova osvita Kyivskiyi universytet imeni Borysa Hrinchenka [Educational and professional program of professional training of future primary school teachers by qualification level «bachelor» of the field of knowledge 01 Education / Pedagogy of specialty 013 Elementary education Boris Grinchenko Kiev University]. Kyiv, 2018 r [in Ukrainian]. URL:http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/pi/po_bak_opys-2018.pdf (data zvernennia: 20.01.2020).
- Pedahohichna praktyka kafedry doshkilnoi ta pochatkovoi osvity fakultetu doshkilnoi, pochatkovoi osvity ta mystetstv imeni Valentyny Voloshynoi Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho [Pedagogical practice of the department of preschool and elementary education of the faculty of preschool, elementary education and arts name dafter Valentina Voloshina of Vinnitsa State Pedagogical University name dafter Mikhail Kotsyubynsky] [in Ukrainian]. URL:http://vspu.edu.ua/faculty/pochat/pochat_kafmetod/pochat_kafmetod_practice.php (data zvernennia: 14.01.2020).

Chepurna S. P. Diagnosis of organization of pedagogical practice of future primary school teachers in higher education in Ukraine

To date, the pressing issue of pedagogical science is the formation of a highly qualified specialist, who sufficiently possesses professional competencies and is able to creatively to apply the knowledge gained in higher education in the process of future professional activity. Therefore, one of the priorities of Ukrainian universities is to increase the practical training of students, which is realized during of pedagogical practices.

Pedagogical practice is a mandatory practical component of the educational process of universities, which provides a correlation of theory and practice, since the professional activity of the future elementary school teacher integrates the theoretical knowledge and practical skills of students, which is a leading profession along the way.

Referring to the above, the article discusses the peculiarities of professional training of the future elementary school teacher. The current state of practical training of future teachers in the leading universities of Ukraine is analyzed. In order to determine the current state of practical training of higher education applicants in pedagogical specialties, a description of the normative documents regulating the work of pedagogical faculties (educational and vocational programs and curricula of area of expertise 01 Specialty 013 Primary education) was carried out.

The article identifies the types of pedagogical practices of leading universities of Ukraine. The peculiarities of organization and conducting of pedagogical practice are specified. The information and communication support of pedagogical practice that facilitates the organization of professional self-training of students of pedagogical specialties in the process of practical activity is characterized.

The correlation between the hourly load of the classroom and the independent work of students in comparison with pedagogical practice is done. The perspectives of the development of pedagogical practice in connection with the reform of higher education of Ukraine are outlined.

Key words: Professional preparation of a future teacher of elementary school, pedagogical practice, practical training, professional competences, educational and qualification characteristics.

УДК 378.011.3-051:571:574:004(045)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.56>

Чернікова Н. В.

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ

Проаналізовано наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, в яких порушено проблему використання інформаційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів біології. Охарактеризовано поняття «екологічна культура», «інформаційні технології», «хмарні технології». Розкрито особливості застосування хмарних технологій у процесі формування екологічної культури майбутніх учителів біології. Висвітлено можливості використання хмарних технологій викладачами та студентами під час аудиторних та поза аудиторних занять. Окреслено можливості застосування сервісів Google Apps Education Edition, а саме: сервіс Blogger – для створення блогів на вільні теми екологічного спрямування; сервіс Hangouts – для здійснення синхронної комунікації, обміну файлами різного формату та спільної роботи з ними, роботи з віртуальною електронною дошкою, проведення відеоконференцій; сервіс Gmail – для миттєвої передачі звичайних або голосових повідомлень; сервіс календар Google – зручний як для персонального, так і для групового використання, застосовується для створення календарного планування роботи, перегляду розкладів занять, консультацій тощо; сервіс Google Sites – для створення сайтів, який не вимагає глибоких спеціальних знань і умінь, дозволяє викладачу створювати власний контент, здійснювати обмін матеріалами різного формату, здійснювати синхронну й асинхронну, діалогічну й групову комунікацію; сервіс Google Docs – для віддаленої співпраці викладачів і студентів над спільними документами і проектами, викладачам – для контролю і керування роботою студентів; сервіс Google Відео – для безпечного розміщення й перегляду відеороликів. У статті доведено доцільність використання хмарних технологій для формування екологічної культури майбутніх фахівців. Встановлено, що хмарні технології, разом із традиційними формами організації освітнього процесу, створюють нові можливості для індивідуального й колективного навчання, сприяють підвищенню якості й ефективності підготовки майбутніх учителів біології в сучасному інформаційному суспільстві.

Ключові слова: майбутній учитель біології, екологічна культура, інформаційна технологія, хмарні технології, сервісу Google Apps Education Edition.

Зважаючи на підвищення уваги до екологічних світових проблем (деградація природного середовища, збільшення районів екологічного лиха, прогресивне споживання природних ресурсів, зростання та нарощування виробничих потужностей тощо) усе більшої актуальності набуває екологічна культура, яка входить до складу гармонійного та безпечного розвитку на глобальному рівні. Це положення висвітлено в таких документах: Концепція екологічної освіти України (2001 р.); Закони України «Про охорону навколишнього природного середовища» (2001 р.), «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (2019 р.), «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.); Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті (2002 р.); Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.); Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». У «Концепції Нової української школи» наголошено на важливості формування в учнів екологічної грамотності та здорового життя як однієї з ключових компетентностей [3]. Саме тому потрібно виховувати в учнів бережливе ставлення до природи ще в закладі загальної середньої освіти.

Особлива роль у вирішенні цієї проблеми належить учителям біології, від якісної підготовки яких залежить рівень екологічної культури суспільства. У «Педагогічній Конституції Європи» зазначено, що «майбутнє кожного народу, країни і співдружність народів значною мірою залежать від якісної підготовки